

בס"ד | דף מס' 19 | שיעור מקוון במסכת כתובות | הרב ישי יסלזון
מקור מצוטט | [מקור להרחבה] | סתם הפנייה היא למסכת כתובות

[קישור לזום בימי רביעי בשעה 20:45](#) | [קישור לקבוצת הוואטסאפ של השיעור](#)

י.ב. ברי ושמא

י.ב. במשנה ובגמ' עד המשנה הבאה.¹

המקורות

❖ נסו לחשוב מדוע שברי יהיה עדיף? בנקודה הבאה ישנן כמה דרכים להבין סברה זו:

- תוד"ה 'רב הונא' (בעיקר מ"תימה..."), שו"ת הרמב"ן סימן עה "ועוד לרב הונא... במקומות אחרים".
- ראב"ן בתשובות שבסוף הספר (הקטע מצורף).
- קובץ שיעורים כתובות כו או בלבושי מרדכי (המצורף), מאירי ד"ה 'אמר המאירי' עד: "...אצל טענת בריא".²

❖ לשאלה זו כמה נפקא מינות:

- [ב"ב קלה. "זה אחי אינו נאמן... לאחר בידך דמי", רא"ש כתובות פ"א סי' יח "והא דאמר נאמן... והכא ליכא מיגו", תורי"ד בסוגיין, שיטה ט. ד"ה 'וז"ל הרשב"א' "אף על פי שראיתי... קנא לה ונסתרה"].

❖ למעשה אנחנו פוסקים שהחזקה גוברת על ברי, מדוע?

- רמב"ן ב"ב לד: "ובכל הנך דיני... ולקמן בפרק הפירות".
- ב"ק מו: "א"ר שמואל בר נחמני... לבי אסיא", פני יהושע שם ד"ה 'אמר רב שמואל בר נחמני'.
- שו"ת מהרי"ק סי' עב "ידוע הוא כי כמה חזקות... ונלאיתי להאריך", נתיבות לד, טו.³

ציטוטי מקורות

שו"ת הרמב"ן סימן עה

ועוד לרב הונא ולרב יהודה דאמרי' מנה לי בידך והלה אומ' איני יודע חייב בריא ושמא בריא עדיף ליחייב. ולא תטעה במה שאומ' קצת המחברים דלא איתמר הכי אלא במנה לי בידך דהוה ליה למידע. דהאי טעותא היא דטעמא משום בריא ושמא בריא עדיף הוא ולא משום פשיעותא וקנסא. והכי מוכח בפ' הבית והעליהט דאפי' היכא דלא הוה ליה למידע חייב וכן בפ' שור שנגח את הפרהי וכן במקומות אחרים.

¹ מומלץ לעיין במשניות ז-ט בפרק א (המשנה אצלנו ושתי המשניות הבאות).

² למעוניינים להרחיב התכתבות מעניינת בין הגר"מ פיינשטיין וצ"ל לרב ש"ך וצ"ל נמצאת בשו"ת אגרות משה חו"מ ח"א סי' כד (ראו שם עד: "...שהדבר שקול והוי ברי עדיף").

³ מומלץ לעיין בשו"ע להבנת החקשר.

ראב"ן שאלות ותשובות (בסוף הספר):

ועוד הקשה הא דאמרינן בב"ק [מ"ו א] אמר רב יהודה אמר רב זו דברי סומכוס אבל חכמים אומרים זה כלל גדול בדין המע"ה ושקיל וטרי עד למה לי למימר זה כלל גדול בדין דאפילו ניזק אומר ברי ומזיק שמא המע"ה, דאית ליה לרב יהודה אוקי ממונא בחזקת מריה. ובפרק השואל [צ"ז ב] איתמר מנה לי בידך והלה אומר איני יודע רב יהודה ורב הונא אמרי(נן) חייב ר"נ ור' יוחנן אמרי פטור רב יהודה ור"ה אמרי חייב ברי ושמא ברי עדיף ולא אמרינן אוקי ממונא בחזקת מריה ר"נ ור' יוחנן אמרי פטור אוקי ממונא בחזקת מריה. וקשיא דרב יהודה אדר"י. נ"ל דלא קשיא, דבתרומיהו אית ליה לר"י אוקי ממונא בחזקת מריה, וגבי שור דממונו אזיק והניזק טוען בפני ב"ד שורך הזיק, שהניזק עצמו מחזיקו לשור בחזקת בעליו אמר רב יהודה תורה בחזקת מריה קאי והמע"ה, ושמא דקאמר, משום דלא התם היה ולא ידע אם שורו היזיק אם לאו והרי הוא אומר לניזק שמא אינו כדברך ברר תברר בעדים וטול. אבל הכא במנה לי בידך שטוען לו מנה לי בידך פיקדון או מלוה וזה אומר איני יודע שמא יש שמא לא יש, כיון שנשא ונתן ביד והו"ל למידע וקא טעין שמא, מחזיקו למנה ביד התובע, והיינו דקאמר ברי עדיף ומוחזק במנה יותר מן הנתבע שאומר שמא, הילכך חייב הנתבע דאוקי למנה בחזקת התובע שאומר ברי, ור"נ ור' יוחנן [ס"ל] אוקי ממונא בחזקת הנתבע שהוא עכשיו בידו והוי התובע מוציא מחבירו ועליו להביא ראיה.

קובץ שיעורים כתובות אות כו

כו) [דף ט ע"א] מיהו עיקר דבר זה דאיכא למאן דאמר דמהני ברי אפילו להוציא צ"ע מנ"ל הא, ומה כוחו של בע"ד להוציא בטענה גרידא בלא ראיה, ובמאי עדיף בע"ד בטענתו יותר מאחר, שאין ע"א קם לממון וע"כ אין זה מדין נאמנות, דא"א שיהא בע"ד נאמן יותר מאחר שאינו בע"ד, אלא מדין טענה שזוכה בטענתו כיון שחבירו אינו טוען כלום, ולכאורה זה אינו שייך אלא בדיני ממון שבין אדם לחבירו ולא בספיקא דאיסורא, אבל מלשון רבינו יונה מבואר דגם באיסורין היכא דאיכא בע"ד שייך דין טענת ברי, ובש"ש הקשה ממ"ש הריב"ש, דלא מהניא טענת ברי של האם להולד לענין שיעבוד הנקה, ואמאי מהניא הכא טענתה להכשיר את הולד, ואפשר לומר דלענין שיעבוד הנקה דהיא אינה בע"ד הוי כמו מנה לאחר בידך, אבל הכא כיון דהיא בע"ד על הכשרה וטענתה שם ברי עליה מהניא גם לולד, אלא שנראה שנחלקו בסברא זאת הראב"ד והרמב"ן בר"ן פ' שבועת הדיינין באומר כך פקדני אבא, דדעת הראב"ד דמיקריא טענת ברי ומהניא לבן, והרמב"ן כתב דהוי מנה לאחר בידך, מיהו הר"ן כתב שם תירוץ אחר לדעת הראב"ד עיין שם, ועיין בחידושים לב"ב אות תע"א.

לבוש מרדכי כתובות סי' ט

מאן דס"ל ברי ושמא ברי עדיף ס"ל כיון דאמרה התורה "מי בעל דברים יגש אליהם", אם כן אמרה התורה שכשאחד תובע לחבירו מחויב השני להשיב לו תשובה, והוא מחויב להשיב תשובה ברורה, כיון שבעל הדברים הגיש לבי"ד טענותיו... רב הונא ורב יהודה ס"ל: כיון שזה טוען טענה טובה שלווית ממני, והוא משיב "איני יודע", זה הוי כאינו מברר דבריו, ד"איני יודע" אין זה תשובה ובירור.

בית הבחירה למאירי מסכת כתובות דף יב עמוד ב

אמר המאירי והיה מקחי מקח טעות ואין לך כלום שהרי כל שכנס בחזקת בתולה ונמצאת בעולה אין לה כלום כמו שביארנו רבן גמליאל ור' אליעזר אומרים נאמנת הואיל וטענה שלה בבריא וטענה שלו בשמא

ואף על פי שהיה לנו לומר אוקי ממונא בחזקת מריה והמוציא מחברו עליו הראיה הרי יש כאן חזקה אחרת והיא שחזקת רוב נשים לינשא בתולות וכן שבזו מצטרף בטענתה דין מגו והוא מיגו דהיא מציא אמרה מוכת עץ אני תחתך שהיתה גם כן כתבתה מאתים אחר שתחתיו נעשית מוכת עץ וכן שהיתה כשירה לכהנה שאין מוכת עץ אסורה אלא לכהן גדול וכן שטענת מוכת עץ היה נוח לה יותר שאין לה בה שום פגם ומכל מקום אין צורך לאלו אלא לעשותן סעד שעיקר הדברים מכח טענת בריא הוא שאין טענת שמא טענה אצל טענת בריא.

שיטה מקובצת מסכת כתובות דף ט עמוד א

אף על פי שראיתי לגדולי המורים שאמרו שאפילו בטוענת קודם שארסתני נאנסתי א"נ מוכת עץ אני אינה נאמנת אלא שלא להפסידה מכתובתה אבל לקיימה אינו רשאי משום ספק סוטה כדאיתא בירושלמי דלעיל דאמרו גבי הנושא את האשה דאינה נאמנת לקיימה משום ספק סוטה אפילו מוכת עץ. ואינו נראה דאם איתא אונס בישראל דשרי היכי משכחת לה והכי דרשו להו דדילמא אמרה שנאנסה ואינה אלא רוצה ואין אונס ורצון אלא לאחר כוונת הלב ולא גרע פתח פתוח ממי שראינוה שנבעלה וצוחה ואמרה אנוסה אני דנאמנת והרי היא כחתיכה ספק חלב ספק שומן דעד אחד נאמן עליה ואף על פי שזו עדות אשה בגופה הא אמרינן דנאמנת כדאיתא בברייתא לקמן זו היא עדות שהאשה כשרה לה כלומר לעצמה וסוטה שנסתרה היינו טעמא משום דרגלים לדבר שהרי קנא לה ונסתרה.

חדושי הרמב"ן מסכת בבא בתרא דף לד עמוד ב

ובכל הנך דיני בין בדינא דיחלוקו בשבועה או בלא שבועה בין בכל דאליה גבר אי נמי ביהא מונח, הני מילי בבריא ובריא אבל בבריא ושמא בכולהו בריא עדיף דהא ליכא לחד מינייהו חזקה דממונא, אבל היכא דאיכא חזקה דממונא בין דאיתיה השתא ברשותיה, בין דמוקמינן ליה אחזקה דמרה קמא כגון המחליף פרה בחמור לרבנן, אפילו בבריא ושמא חזקה דממונא עדיפא, דלא קיימא לן כסומכוס כלל אלא כרבנן דאמרי זה כלל גדול בדין המוציא מחברו עליו הראיה, ואפי' ניזק אומר בריא ומזיק אומר שמא כדאיתא בקמא פרק שור שנגח את הפרה (מ"ו א') ולקמן בפרק הפירות.

פני יהושע מסכת בבא קמא דף מו עמוד ב

בגמרא אמר ר' שמואל בר נחמני מנין להמוציא מחבירו עליו הראיה שנאמר מי בעל דברים כו'. נראה לי דדייק לה מדכתיב מי בעל דברים והו"ל לכתוב מי בעל דבר אלא על כרחך דה"ק דמי שאין לו שום זכות וחזקה בדבר אלא שרוצה לזכות בדברים על פי טענותיו צריך להביא ראיה על דבריו אלמא דאי אפשר להוציא כלל בדברים ונראה דמהאי טעמא קאמר שמואל דאפילו ברי ושמא לא מהני ולא אזלינן נמי בתר רובא אלא דרב מוקי לקרא בדדמי דסתם טענות ותביעות היינו ברי וברי וא"כ הא דמקשה למה לי קרא היינו לרב דוקא דלשמואל ודאי איצטריך ומשני דרב מוקי לקרא לנזקקין לתובע ובזה נתיישב הא דלא הביא הרמב"ם ז"ל לדינא דנזקקין לתובע בפסקים, כן נראה לי נכון ועיין בחידושי ר"פ הניזקקין [גיטין דף מ"ח ע"ב]:

שו"ת מהר"ק סימן עב

ידוע הוא כי כמה חזקות יש בתלמיד /בתלמוד/ אשר מחמתם מוציאים ממון כגון חזקה דר"ל פ"ק דב"ב (דף ה) וחזקה דאין העדים חותמים על השטר אלא א"כ נעשה בגדול בפ"ב דכתובות (דף יט) וכהנה רבות ולא

אמר דחזקה דאוקי ממונא בחזקת מריה תעמוד מנגד והטעם נכון למבין כי אין לומר אוקי ממונא בחזקת מריה אלא כנגד חזקה דאתיא ממילא כגון חזקת הגוף אבל היכא שהחזקה באה מחמת טעם כגון חזקה דאין אדם פורע בתוך זמנו או חזקה דאין אדם שותה בכוס אלא א"כ בודקו דפרק המדיר (דף עה) פשיטא שאין חזקת ממון עומדת כנגדו שהרי בהיות החזקה ההיא אמיתית אין חזקת ממון כלום דא"כ הוא דלא פורעו שהרי בתוך זמנו הוא נמצא זה מחזיק בממון שלא כדין וכן כולם. אבל במקום חזקת הגוף פשיטא דחזקת ממון מהני כנגד חזקת הגוף כגון אוקי בחזקת בתולה שהרי נולדה בתולה ואף על גב דבעולה לפנינו אין אלא מטעם דאין לנו לבדות הנולד וההשתנות אלא משעת ראותינו אותו וכדילפינן לה פ"ק דחולין (דף י') מדכתיב ויצא הכהן מן הבית וכו' ומשום כך דין הוא דאיכא למימר אוקי ממונא בחזקת מריה כנגדה. דכ"כ אין לנו לבדות ההשתנות ממון מיד בעליו כי אם באשר יוכרח אבל כנגד חזקות התלויה בסברא דקים להו לרבנן דהכי הוא פשיטא דלא תעמוד חזקת ממון כדפי' לעיל וראיה יש מפרק המדיר ונלאיתי להאריך.

נתיבות המשפט באורים סימן לד ס"ק טו

[טו] מוקמינן גברא אחזקתו. בספר קצות החושן [סק"ה] תמה, דמאי שנא ממקוה שנמדד ונמצא חסר דהטהרות טמאין למפרע [נדה ב' ע"ב] מטעם דאיכא תרתי לריעותא, דהעמד טמא על חזקתו, והרי חסר לפניך. והכא נמי איכא חזקת ממון, והרי פסול לפניך וכו', ע"ש. ולפי עניות דעתי נראה דלא קשה, דשאני התם בטהרות דשתי החזקות חזקות המבררות הן ומצטרפות לברר שנחסר מקודם, מה שאין כן חזקת ממון דלאו חזקה המבררת היא, רק שאין יכולין להוציא מיד המוחזק בלא ראיה, מטעם סברא או מקרא, כמבואר בב"ק ריש פרק שור שנגח [מ"ו ע"א]. ועיין בקונטרס התפיסות שבסוף ספר קצות החושן [כלל א' אות ה - ו] שכתב גם כן בהדיא כן. ולזה לא חזו אותן השתי חזקות לאיצטרופי.